

Чернівецький медичний коледж
Буковинського державного медичного університету
Кафедра медсестринства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник директора
з навчальної роботи

к.мед.н. Т.І.Бойчук
«18» серпня 2019р.

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Клінічне медсестринство в професійній патології»

Курс – I

Спеціальність 223 Медсестринство

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Освітньо-професійна програма Сестринська справа

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

«Розглянуто»

Кафедра медсестринства

В.о. завідувача кафедри медсестринства

_____ к.мед.н. Новицька І.О.

Протокол № 2 від «27» серпня 2019 року

Чернівці 2019

Силабус дисципліни «Клінічне медсестринство в професійній патології»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Спеціальності 223 Медсестринство
Освітньо-професійної програми «Сестринська справа»
«27» серпня 2019 року – 25 с.

Розробники програми:

к.мед.н. Кузик Ф.В., к.мед.н. Новицька І.О., к.мед.н. Попович Г.Б.

Силабус розглянуто на засіданні кафедри медсестринства

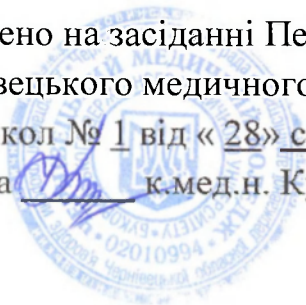
Протокол № 2 від «27» серпня 2019 року

В.о. завідувача кафедри медсестринства І.О. Новицька к.мед.н. Новицька І.О.

Ухвалено на засіданні Педагогічної ради
Чернівецького медичного коледжу БДМУ

Протокол № 1 від «28» серпня 2019 року.

Голова Ф.В. Кузик к.мед.н. Кузик Ф.В.

1. Загальні відомості

Відомості про викладачів навчальної дисципліни.

Назва дисципліни	Клінічне медсестринство в професійній патології
Розробники навчальної програми	К.м.н. Кузик Ф.В., к.мед.н. Новицька І.О., к.мед.н. Попович Г.Б.
Контактний телефон	(0372)53-22-14
E-mail:	https://www.Chern_medcollege@ukr.net
Сторінка дисципліни на сайті коледжу	https://www.medkol.cv.ua/sylabus/ , http://medkol-moodle.net.ua/course/index.php?categoryid=23

2. Контактна інформація

Чернівецький медичний коледж БДМУ
Україна, 58001, м. Чернівці вул. Героїв Майдану, 60
Тел/факс: (0372)53-22-14
<https://www.medkol.cv.ua>
https://www.Chern_medcollege@ukr.net

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень, форма навчання	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3 (1 кредит ECTS – 30 год.)	Галузь знань 22 Охорона здоров'я	Вибіркова
Модулів – 1	Спеціальність 223 МЕДСЕСТРИНСТВО	Курс підготовки (курс) - 1
Змістових модулів – 1		Семестр - 2
Загальна кількість годин – 90 год.		Лекції - 16 год.
Кількість аудиторних годин – 34 год.	Ступінь вищої освіти бакалавр	Навчальна практика - 18 год.
Кількість годин самостійної роботи студента – 56 год.	Форма навчання: денна	Семінарські -
		Самостійна робота - 56 год.
		Індивідуальні завдання
		Вид контролю: Залік

3. Політика навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Клінічне медсестринство в професійній патології» є вибірковою для студентів спеціальності 223 Медсестринство.

Студент зобов'язаний в повному обсязі оволодіти знаннями, вміннями, практичними навичками та компетентностями з дисципліни «Клінічне медсестринство в професійній патології».

Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного контролю, індивідуальних завдань, самостійної роботи без використання зовнішніх джерел інформації (наприклад, окрім випадків дозволених викладачем, підготовки практичних завдань під час заняття);

- списування під час контролю знань заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів);
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку коледжу, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, пацієнтами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на навчальній практиці є обов'язковим з метою поточного оцінювання знань (окрім випадків за поважною причиною).

Політика дедлайну та відпрацювання здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно графіку відпрацювання та консультацій (окрім випадків з поважної причини);
- відпрацювання пропущених занять з поважної причини відбувається улюбий час зручний для викладача у т.ч. згідно графіку відпрацювання та консультацій;
- роботи, які здає студент з порушенням терміну без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від максимальної, наприклад тематична індивідуальна робота);
- перескладання підсумкової оцінки з метою підвищення оцінки не допускається, окрім ситуацій передбачених Положенням про диплом державного зразка з відзнакою, чи невиконання програми дисципліни з поважної причини.

4. Порядок відпрацювання пропущених занять

Згідно з Положенням про порядок відпрацювання студентами пропущених занять та незадовільних оцінок» при кредитно-трансферній системі організації освітнього процесу в Чернівецькому медичному коледжу БДМУ:

- Пропуск лекції є з поважної (хвороба, участь у заходах спортивно-масового та культурно-просвітницького характеру, відрядження на олімпіаду або наукову студентську конференцію) та без поважної причини. Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час контролю навчальної практики. Пропуск лекції без поважної причини відпрацьовується студентом через співбесіду, або презентацію пропущеної теми.

- Пропуск з навчальної практики, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує викладачеві згідно з графіком консультацій та відпрацювання пропущених занять. Відпрацювання пропущених занять проводиться з відміткою на бланку дозволу. Дозвіл на відпрацювання пропущених занять з неповажних причин дійсний протягом календарного місяця.

- У випадку, коли студент не встигає відпрацювати пропущені заняття з поважної причини до останнього заняття, він відпрацьовує їх на останньому занятті навчальної практики за спеціальним дозволом завідуючого відділення.

- При виникненні академічної заборгованості з будь-яких причин, 60% і більше від загальної кількості аудиторних годин з дисципліни (студент отримав 70-119 балів), студент отримує незадовільну оцінку з можливістю повторного перескладання дисципліни.

- При виникненні академічної заборгованості з будь-яких причин, яка перевищує 65% від загальної кількості аудиторних годин з дисципліни (студент отримав 1-69 балів), студент отримує незадовільну оцінку з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

5. Анотація до дисципліни

Дисципліна є вибірковою і відноситься до фахової підготовки здобувача вищої освіти спеціальності «Медсестринство». Вагове значення надається поглибленому вивченню умов впливу несприятливих факторів виробництва, шляхом поєднання професійних знань, вмінь та навичок діагностики та моніторингу стану здоров'я працівника в певних галузях промислового виробництва та сільського господарства, клінічного перебігу професійних захворювань та інтоксикацій, класифікації, питань експертизи працездатності, реабілітації, надання невідкладної допомоги та сестринського догляду за пацієнтами, з метою забезпечення теоретичної та практичної підготовки бакалаврів за спеціальністю – сформуванню цілісного уявлення про холістичну модель профпатології.

6. Розподіл навчальних годин

Вид заняття / підсумкового контролю	Кількість годин
Лекції	16
Навчальна практика	18
Самостійна робота	56
Підсумковий модульний контроль	Залік
Всього годин/кредит ECTS	90/3

7. Мета та завдання навчальної дисципліни

Надати здобувачам вищої освіти фундаментальну і логічно-последовну систему знань практичної спрямованості необхідних для діагностики найбільш розповсюджених професійних захворювань, організації заходів спрямованих на їх попередження, шляхом моніторингу та аналізу, дослідництва та критичного клінічного мислення у процесі застосування знань теоретичної, практичної та доказової медицини у профхворобах, з метою ефективного надання медичної допомоги робітникам промислових підприємств чи при здійсненні санітарного нагляду, попередження можливого шкідливого впливу професійних факторів на організм.

Основні завдання навчальної дисципліни спрямовані на досягнення результатів навчання:

- поглиблене вивчення теоретичних та прикладних засад діагностики та моніторингу стану здоров'я працівників промислових підприємств та сільського господарства, що оглядово вивчались на попередніх курсах, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю;

- удосконалення теоретичних знань ранньої діагностики професійних захворювань з метою підвищення ефективності медичних послуг, а також використання методів, що ведуть до раціонального використання обмежених ресурсів;

- удосконалення та систематизація навиків із методології «доказового пошуку» застосування основних діагностичних методів відповідно до принципів доказового медсестринства, дослідження та аналіз діагностичних критеріїв оцінки стану здоров'я працівників підприємств, функцій органів і систем при професійній патології;

- поглиблене вивчення факторів ризику й розвитку клінічних проявів імовірних ускладнень та побічної дії шкідливих чинників виробництва пов'язаних з аналізом та інтерпретацією даних діагностичних досліджень;

- удосконалення медсестринських навичок пошуку, аналізу, систематизації і викладення достовірної інформації щодо особливостей раціонального вибору і застосування загальних та спеціальних, клінічних та параклінічних методів обстеження

пацієнта залежно від клінічної картини, характеру перебігу професійної патології і супутніх коморбідних станів, диференційної діагностики, віку пацієнта;

- удосконалення та систематизація навиків проведення медсестринського процесу, надання медикаментозної та невідкладної допомоги при професійних отруєннях та інтоксикаціях, проведення профілактичних заходів та участь у проведенні експертизи працездатності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані **компетентності**:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності в галузі медсестринства та в освітньому процесі,, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 09. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК 11. Здатність працювати в команді

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 01. Здатність застосовувати професійні та правові стандарти в повсякденній медсестринській практиці

СК 02. Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах

СК 03. Задоволення потреб пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками

СК 04. Застосовування медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності/, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки

СК 05. Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи задовольняти свої щоденні потреби

СК 08. Профілактична діяльність медичної сестри, направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань й інформування та навчання пацієнта та членів його родини.

СК 09. Здатність здійснювати організацію, впровадження та контроль медсестринського процесу в паліативній та хоспісній допомозі
принципи

СК 15. Здатність організувати та надавати невідкладну допомогу в надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час

Студент повинен знати у результаті вивчення навчальної дисципліни:

- роль і значення шкідливих факторів виробничого середовища у виникненні професійних захворювань;

- етапи становлення професійної патології як клінічної дисципліни для внутрішньої медицини та внесок окремих вчених на кожному з її етапів;

- механізми розвитку професійних захворювань;
- клінічні симптоми, методи діагностики професійних захворювань;
- діагностичні критерії професійних захворювань;
- принципи лікування, профілактики та реабілітації хворих із професійними захворюваннями;
- основні принципи експертизи працездатності хворих із професійними захворюваннями.

Студент повинен вміти:

- визначати можливу роль і значення шкідливих факторів виробничого середовища у виникненні професійних захворювань;
- аналізувати та обґрунтовувати зв'язок захворювання з умовами праці хворого даних санітарно-гігієнічної характеристики;
- вирішувати питання про визначення кола осіб, які підлягають обов'язковому попередньому при вступі на роботу і періодичним медичним оглядам;
- аналізувати результати медичних оглядів, розробляти раціональні рекомендації з питань реабілітації, працевлаштування, лікування виявлених хворих;
- виявляти ступінь втрати працездатності при професійних захворюваннях, підбирати раціональні види праці для професійних хворих;
- діагностувати різні види пневмоконіозів, встановлювати діагноз ранніх стадій захворювання;
- визначати і оцінювати рентгенологічні зміни, які є специфічними для пневмоконіозів;
- інтерпретувати результати обстеження функції зовнішнього дихання хворого на пилові захворювання легень;
- володіти навичками функціональної діагностики вібраційної хвороби (палестезіометрія, альгезіометрія, капіляроскопія, холодова проба тощо) і оцінки їх результатів;
- аналізувати і оцінювати результати аудіометричного дослідження;
- визначити наявність професійного захворювання, обумовленого фізичним навантаженням та перенапруженням окремих органів і систем;
- формулювати попередній діагноз при професійному захворюванні, обумовленому впливом різних факторів виробничого середовища;
- проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів при професійних захворюваннях та інтоксикаціях;
- на основі клінічної картини захворювання, ступеня функціональних розладів, професії хворого, умов його праці вирішувати питання про працездатність і раціональне працевлаштування;
- проводити диференціальну діагностику між передбачуваним професійним і непрофесійним захворюванням, що має схожі клінічні симптоми;
- складати план диспансерного спостереження за хворим із професійним захворюванням чи інтоксикацією.

Форми та система забезпечення якості сформованих компетентностей та результатів навчання

Програмними результатами навчання, визначеними ОПШ Сестринська справа спеціальністю 223 Медсестринство є:

ПРН 1. Проводити медсестринське суб'єктивне й об'єктивне обстеження різних органів, систем пацієнта та оцінювати отримані дані в умовах закладів охорони здоров'я, вдома, шляхом спілкування з пацієнтами різних вікових груп, їх родичами, хворою дитиною чи її батьками; уміти збирати скарги, анамнез захворювання та життя, алергологічний та епідеміологічний анамнез, оцінювати анамнестичні дані.

ПРН 2. Проводити медсестринську діагностику, виявляти та оцінювати проблеми пацієнта в умовах закладів охорони здоров'я, непередбачуваних обставин та вміти: виявляти дійсні проблеми пацієнта; оцінювати їх першочерговість, установлювати медсестринський діагноз.

ПРН 3. Планувати медсестринські втручання в умовах закладів охорони здоров'я, вдома, непередбачуваних обставин та вміти скласти план медсестринських втручань для вирішення дійсних та супутніх проблем пацієнтів різного віку; здійснювати взаємозалежні медсестринські функції.

ПРН 4. Демонструвати вміння керувати медсестринським персоналом в умовах закладів охорони здоров'я та відповідно до посадових обов'язків з метою дотримання санепідрезиму вміти: проводити навчання молодшого медперсоналу з питань виконання функціональних обов'язків та ОП; контролювати роботу молодшого медперсоналу та дотримання ним правил техніки безпеки, виконання правил внутрішнього розпорядку персоналом та пацієнтами, дотримання заходів сангігренізму в палатах та медичних кабінетах.

ПРН 7. Брати участь у забезпеченні спостереження за здоровим та перехворілим населенням, його реабілітації, ДО в умовах закладів охорони здоров'я, вдома, громаді та користуючись чинними наказами МОЗУ вміти: вести ДО населення; робити розрахунок та аналіз статистичних показників ефективності диспансеризації; проводити роз'яснювальну роботу серед пацієнтів різних диспансерних груп; вести облік груп здоров'я; розраховувати та оцінювати окремі показники комплексної дії мікроклімату на організм людини; визначати етапи медико-соціальної реабілітації пацієнта, завдання до кожного етапу; скласти комплекс реабілітаційних заходів залежно від профілю, перебігу, періоду захворювання; проводити перепис дитячого населення.

ПРН 10. Застосовувати широкий спектр клінічних умінь й сучасних інноваційних діагностичних та лікувальних технологій з метою безпечного пацієнтоцентрованого догляду відповідно до клінічних протоколів та правових стандартів медсестринства.

ПРН 12. Виписувати, зберігати та використовувати основні параметри фармакокінетики фармакологічних засобів з метою їх раціонального призначення.

ПРН 15. Використовувати прості і доступні під час масових обстежень і спостережень методи, апаратуру біохімічного аналізу; володіти найбільш поширеними методиками біохімічного обстеження організму людини.

ПРН 16. Проводити економічний аналіз у системі охорони здоров'я, зокрема системний аналіз основних проблем охорони здоров'я; здійснювати маркетингове дослідження ринку медичних послуг.

ПРН 18. Надавати екстрену долікарську медичну допомогу на підставі діагнозу гострого невідкладного стану, а також в надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час.

Міжпредметні зв'язки (пререквізити):

ретроспективні: анатомія людини та фізіологія людини, психологія, патологічна анатомія та фізіологія, сестринська справа, медсестринство у внутрішній медицині, неврологія, психічне здоров'я;

перспективні: клінічне медсестринство у внутрішній медицині, клінічне медсестринство в педіатрії, клінічне медсестринство в хірургії, менеджмент та лідерство у медсестринстві, основи охорони праці в галузі, медсестринська переддипломна практика.

8. Короткий зміст програми навчальної дисципліни

Модуль I. Клінічне медсестринство у професійній патології

Змістовий модуль 1. Медсестринський процес при професійній патології

Вступ. Предмет і задачі професійної патології, її місце серед клінічних і гігієнічних дисциплін. Організація профпатологічної служби і структура професійної захворюваності в Україні. Основні етапи розвитку професійної патології як науки.

Особливості діагностики професійних захворювань та принципи їх класифікації. Значення аналізу професійного маршруту хворого згідно санітарно-гігієнічної характеристики. Облік, реєстрація та розслідування випадків професійних отруень і професійних захворювань в Україні.

Лікарська етика і питання медичної деонтології в професійній патології. Нормативно-правові документи. Порядок, мета і задачі організації медичних оглядів. Основні завдання та принципи лікарсько-трудової експертизи хворих на професійні хвороби.

Пневмоконіози. Класифікація. Силікоз. Силікатози. Карбоконіози. Металоконіози. Гіперчутливі пневмоніти. Хронічне обструктивне захворювання легенів пилової етіології. Етіологічна, рентгенологічна і клініко-функціональна характеристика. Ускладнення силікозу (туберкульоз, спонтанний пневмоторакс, бронхоектази та ін.). Основні принципи терапії, профілактики та експертизи працездатності. Питання експертизи працездатності та раціонального працевлаштування.

За захворювання, викликані дією фізичних факторів. Вібраційна хвороба та нейросенсорна приглухуватість. Класифікація. Патогенез. Варіанти клінічного перебігу. Диференціальна діагностика. Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

Висотна та кесонна хвороби: патогенез, клінічні прояви, медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

Професійні хвороби, обумовлені впливом електромагнітного та лазерного випромінювання, ультразвуку. Умови їх розвитку, патогенез, клінічна картина, перебіг, діагностика. Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

За захворювання унаслідок впливу несприятливих факторів виробничого мікроклімату.

Клінічна картина, перебіг перегрівання та переохолодження. Тепловий удар, судомна хвороба, умови їх виникнення. Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

За захворювання кістково-м'язової системи та сполучної тканини. Характеристика основних видів виробничих процесів, що обумовлюють професійні дискінезії та дисоціативні моторні розлади. Основні клінічні форми. Хронічні міофібрози передпліччя і плечового поясу, стенозуючі лігаментози, стилідоза (ліктьовий, плечовий), епікондиліт, бурсити ліктьового і колінного суглобів, периартрози (плечо-лопатковий, ліктьовий, колінний), артрози, остеоартрози, остеохондропатії (остеонекрози), остеохондрити тощо. Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

Хвороби периферійної нервової системи: моно- і поліневропатії верхніх і нижніх кінцівок, компресійні та вегетативно-сенсорні радикулопатії (шийного, попереково-крижового рівнів), радикуломієлопатії (шийного та попереково-крижового рівнів). Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування,

індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

Захворювання, обумовлені впливом факторів із переважною дією на кровотворну систему. Інтوكсикація бензолом, аміно-, нітросполуками бензолу, чадним газом, миш'яковистим воднем, свинцем. Шляхи надходження токсичних речовин в організм, механізм дії, клінічні особливості, стадії захворювання. Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації.

Захворювання, викликані дією речовин з переважним ураженням органів дихання, гепатобіліарної, сечовидільної, нервової систем.

Професійні отруєння сільськогосподарськими отрутохімікатами. Класифікація пестицидів. Гострі та хронічні отруєння хлор-, фосфор-, ртутьорганічними та миш'яковистими сполуками, похідними карбамінових кислот. Патогенез інтоксикацій, клінічні прояви. Професійна бронхіальна астма. Екзогенний альвеоліт. Медсестринський процес та сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, лікарсько-трудової експертизи і трудової реабілітації. Захворювання, пов'язані з дією професійних канцерогенів.

9. Календарно-тематичне планування

9.1. Темі лекційних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	Домашнє завдання	Дата
Модуль I. Клінічне медсестринство в професійній патології				
Змістовий модуль 1. Захворювання, обумовлені впливом промислових аерозолів та дією фізичних факторів				
1.	Вступ. Особливості медсестринського процесу в клініці професійної патології.	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.7-18	Згідно розкладу занять
2	Професійні захворювання обумовлені впливом промислових аерозолів	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.18-67	
3	Професійні захворювання обумовлені дією фізичних факторів	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.79-99	
4	Професійні захворювання обумовлені фізичним навантаженням та перенапруженням окремих органів і систем	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.99-125	
Змістовий модуль 2. Захворювання, обумовлені впливом токсичних факторів виробничого середовища				
5	Професійні захворювання обумовлені впливом факторів із переважною дією на кровотворну систему	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.176-194	
6	Професійні захворювання, викликані дією речовин із переважним ураженням органів дихання, гепатобіліарної,	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.151-	

	сечовидільної та нервової систем		176	
7	Професійні захворювання, викликані впливом сільськогосподарських отрутохімікатів та виробничих факторів алергізуючої дії	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.244-268	
8	Професійні захворювання, пов'язані з дією професійних канцерогенів	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.151-222	
Всього		16		

9.2. Теми навчальної практики під керівництвом викладача

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	Домашнє завдання	Дата
Модуль I. Клінічне медсестринство у професійній патології				
Змістовий модуль 1. Захворювання, обумовлені впливом промислових аерозолів та дією фізичних факторів				
1.	Принципи класифікації та особливості діагностики професійних захворювань	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - С.7-18, 276-289	Згідно розкладу занять
2	Медсестринський процес при професійній патології унаслідок дії промислових аерозолів	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – С. 18-29	
3	Медсестринський процес при професійній патології унаслідок дії органічного пилу та металів (металокоеніози)	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – С. 30-67	
4.	Медсестринський процес при професійній патології унаслідок дії вібрації та шуму	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – С. 79-99	
5	Медсестринський процес унаслідок впливу випромінення у виробничому середовищі	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - С. 99-125	
Змістовий модуль 2. Захворювання, обумовлені впливом токсичних факторів виробничого середовища				
6	Медсестринський процес при професійній патології з переважним ураженням кровотворної системи	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - С..151-186	
7	Медсестринський процес при професійній патології унаслідок впливу токсичних	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль:	

	факторів		Укрмедкнига, 2003. - с.201-230	
8	Медсестринський процес при професійній патології унаслідок дії пестицидів та факторів алергізуючої дії	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.222-230	
9	Медсестринський процес при професійній патології унаслідок дії професійних канцерогенів	2	Конспект лекцій Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.186-201	
Всього		18		

9.3. Теми самостійної роботи студентів

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	Домашнє завдання	Дата
1.	Професійна патологія як клінічна дисципліна. Історія розвитку професійної патології.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	Згідно розкладу занять
2	Висотна хвороба.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
3	Кесонна хвороба.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
4	Захворювання, спричинені дією несприятливих факторів виробничого мікроклімату.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
5	Переохолодження в умовах виробничого середовища.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
6	Захворювання кістково-м'язової системи та сполучної тканини.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
7	Захворювання кістково-м'язової системи та сполучної тканини.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
8	Інтоксикація аміно- та нітросполуками бензолу.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
9	Неспецифічні синдроми в клініці професійних хвороб.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
10	Професійна інтоксикація миш'яковистим воднем.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	

11	Професійна інтоксикація сірковуглецем.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
12	Професійні отруєння тетраетилсвинцем.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
13	Професійний токсичний гепатит та цироз печінки.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
14	Професійна інтоксикація ртутьорганічними пестицидами.	4	Опрацювати теоретичний матеріал, підготувати доповідь, презентацію або повідомлення згідно теми самостійної роботи	
Всього		56		

9.4. Теми індивідуальних навчально-дослідних завдань (пошукові, дослідницькі й аналітичні роботи)

1. Історія розвитку професійної патології в контексті збереження здоров'я людини.
2. Дослідження професійної захворюваності України: показники та динаміка.
3. Основні причини та шляхи профілактики професійної захворюваності в Україні та світі.
4. Роль медсестри бакалавра у проведенні профілактики професійних захворювань: теоретичний аспект.
5. Роль медсестри бакалавра у проведенні профілактики професійних інтоксикацій.
6. Вплив електромагнітних хвиль радіочастот на організм людини. Механізм дії, основні клінічні синдроми, принципи лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі ризику впливу електромагнітного випромінювання.
7. Професійні захворювання, спричинені впливом ультразвуку. Основні галузі впливу ультразвукового випромінювання Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності..
8. Хронічне обструктивне захворювання легенів пилової етіології: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
9. Професійні хвороби, обумовлені контактом з мінеральними добривами, а саме мідьвмісними пестицидами.
10. Бериліоз: галузі впливу, етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
11. Бісиноз: галузі впливу, етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
12. Екзогенний алергічний альвеоліт: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
13. Диференційна діагностика хронічного обструктивного захворювання легенів пилової етіології та унаслідок дії непрофесійних чинників: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
14. Вплив електромагнітних хвиль на організм медичної сестри у професійній діяльності: механізм дії, основні клінічні синдроми, принципи лікування, профілактики та експертизи працездатності.

15. Вплив ультразвуку на організм медичної сестри у професійній діяльності: механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

16. Професійне отруєння марганцем: основні галузі ризику впливу, механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

17. Отруєння тетраетилсвинцем: основні галузі ризику впливу, механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

18. Інтоксикація сірковуглецем: основні галузі ризику впливу, механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

19. Вплив хімічних чинників виробничого середовища на організм медичної сестри у професійній діяльності: механізм дії, основні клінічні синдроми, принципи лікування, профілактики та експертизи працездатності.

20. Вплив біологічних факторів виробничого середовища на організм медичної сестри у професійній діяльності: механізм дії, основні клінічні синдроми, принципи лікування, профілактики та експертизи працездатності.

21. Вплив психоемоційних чинників виробничого середовища на організм медичної сестри у професійній діяльності: механізм дії, основні клінічні синдроми, принципи лікування, профілактики та експертизи працездатності.

22. Отруєння карбон оксидом (II). Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

23. Диференційна діагностика сатурнізму та хронічних гепатитів непрофесійного генезу.

24. Диференційна діагностика сидероахрестичної анемії при свинцевій інтоксикації та анемії не професійного генезу.

25. Порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності.

26. Вплив важкості та напруженості трудового процесу у виникненні професійних захворювань опорно-рухового апарату в діяльності медичної сестри.

Індивідуальна робота студентів передбачає:

1. Виступи на навчальній практиці, засіданні науково-студентському гуртку.
2. Участь у наукових конференціях.
3. Створення фільмів, презентацій.
4. Публікація матеріалів в журналах (тези, статті) тощо.

10. Методи контролю

При оцінюванні роботи студента протягом семестру враховується наступне:

- відвідування занять;
- активна та продуктивна участь на навчальній практиці;
- вивчення базової та додаткової літератури;
- своєчасна здача завдань самостійного опрацювання, індивідуальної роботи, тем змістового модулю.

Методи оцінювання:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: тематичний поточний письмовий тестовий контроль, розв'язування типових та нетипових клінічних завдань (клінічне ситуаційне компетентісне завдання).

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз, виступ з доповіддю, виконання презентації за темою, самостійного опрацювання, виконання індивідуального дослідного завдання, відпрацювання та демонстрація практичних навичок.

Модуль включає бали за поточну роботу на навчальній практиці (опитування за темою, виконання самостійної роботи, відпрацювання практичних навичок, вирішення клінічних ситуаційних задач, тестування).

Підсумкова модульна оцінка виставляється після завершення вивчення навчального матеріалу.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на навчальній практиці, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

11. Оцінювання вибіркової дисципліни «Клінічне медсестринство в професійній патології» є рейтинговим та визначається з урахуванням поточної освітньої діяльності студента (з урахуванням тем самостійної роботи та ІНДР).

Критерії оцінювання (розподіл балів, які отримують студенти) з дисципліни «Обстеження та оцінка стану здоров'я людини»

Критерії оцінювання визначаються за національною шкалою – «5», «4», «3», «2» та шкалою ECTS – A, B, C, D, E, FX, F (Табл.1 - 4).

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінка з **вибіркової дисципліни** «Клінічне медсестринство у професійній патології» виставляється за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано» та визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляється на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань студентом (за вибором).

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 200 балів (100%).

Мінімальна кількість балів, яку студент повинен набрати за поточну навчальну діяльність під час вивчення дисципліни, для допуску до заліку – 120 балів.

Поточний контроль здійснюється відповідно до конкретних цілей на кожній навчальній практиці засвоєння теми змістового модулю (поточний контроль).

Таблиця 1.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>Сума балів за всі види освітньої діяльності</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою модульного контролю</i>
180 – 200	A	відмінно
165 - 179	B	добре
150 - 164	C	
135 - 149	D	задовільно

120 - 134	E	
70 - 119	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 69	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 2.

Уніфіковані критерії оцінювання навчальних досягнень, знань та вмінь студентів (відповідь на навчальній практиці, підсумкове модульне оцінювання)

5 (відмінно)	A	Виставляється у випадку, коли студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпано точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності.
4,5 (дуже добре).	B	Студент має ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити деякі неточності, окремі помилки в формулюванні відповідей.
4 (добре)	C	Виставляється за умови, коли студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематизовано, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуючи складнощі лише у найважчих випадках.
3,5 (більш ніж задовільно)	D	Виставляється студентові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуючи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.
3 (задовільно)	E	Студент має прогалини в знаннях з теми. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.
2 (незадовільно)	FX	Студент має фрагментарні знання з теми. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал.
1 (незадовільно)	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, відмовляється відповідати.

Таблиця 3.

СХЕМА розподілу балів при оцінюванні семестрової успішності в балах ECTS

Модуль 1. Клінічне медсестринство в професійній патології					
	№ заняття	«відмінно»	«добре»	«задовільно»	«незадовільно»
Змістовий модуль 1	1	21-20	19-17	16-14	13-0
	2	21-20	19-17	16-14	13-0
	3	21-20	19-17	16-14	13-0
	4	21-20	19-17	16-14	13-0

	5	21-20	19-17	16-14	13-0
Всього змістовий модуль 1		105-100	95-85	80-70	65-0
Змістовий модуль 2	6	21-20	19-17	16-14	13-0
	7	21-20	19-17	16-14	13-0
	8	21-20	19-17	16-14	13-0
	9	21-20	19-17	16-14	13-0
Всього змістовий модуль 2		84-80	76-68	64-56	52-0
ICPC (не більше 12 балів)		11	0	0	0
Всього максимальна поточна успішність		200	179	149	119
Межі		200-180	179-150	149-126	0
МОДУЛЬ 1		200			
Зараховано					Не зараховано

Таблиця 4.

СХЕМА. Критерії оцінювання результатів виконання та захисту індивідуальної роботи студента (в балах ECTS)

№ критерію	Критерій рейтингової оцінки	Max кількість балів ECTS
1	Відповідність змісту виконаної роботи поставленому завданню та повнота його розкриття	5
2	Відповідність оформлення	2
3	Захист індивідуальної роботи: змістовність та глибина доповіді, повнота та логічність відповідей на запитання під час захисту	5
Максимальна підсумкова оцінка		12

Якщо студент приймає участь у двох і більше видах індивідуальної роботи, йому зараховуються бали лише за один вид роботи на його вибір.

Загальна кількість балів за результатами поточної успішності, балів за ІНДЗ не повинна перевищувати 200 балів.

Таблиця 5.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Показник		Характеристика
Відмінно	A	Запропонована студентом робота викладена в достатньому обсязі, оформлена згідно вимог, містить базовий теоретичний і практичний матеріал, нову та нетрадиційну інформацію з даного питання і пропозиції щодо її практичного застосування.
	B	Запропонована студентом робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена згідно вимог, містить переважно базовий теоретичний і практичний матеріал, пропонуються фрагменти нової, нетрадиційної інформації
Добре	C	Запропонована студентом робота викладена в необхідному обсязі, оформлена грамотно, включає базовий теоретичний та практичний вихід, але містить певні недоліки у висвітленні питання, яке досліджувалось

Задовільно	D	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але не має практичного виходу. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми
	E	Робота містить базовий теоретичний та практичний матеріал, але тема розкрита неповністю. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми. Обсяг запропонованої роботи не відповідає вимогам
Незадовільно (бали не зараховуються)	FX	Робота базується на фрагментарних знаннях з курсу. Тема роботи не розкрита
	F	Робота не виконана, або студент відмовляється доповідати.

Поточні оцінки конвертуються у підсумкову як середня сума оцінок поточної навчальної діяльності у балах ECTS відповідно до шкали перерахунку традиційних оцінок (середній бал з точністю до сотих) у рейтингові 200 балів (максимальні).

Порядок оцінювання навчальних досягнень студентів у балах ECTS і порядок перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали ECTS вказано у **табл.5**.

Таблиця 6. Універсальна шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів) для дисциплін, що закінчуються підсумковим заліком

Оцінка	Бали ECTS	Оцінка	Бали ECTS	Оцінка	Бали ECTS	Оцінка	Бали ECTS
5,00	200	4,18	167	3,35	134	2,52	101
4,98	199	4,15	166	3,32	133	2,50	100
4,95	198	4,12	165	3,30	132	2,47	99
4,93	197	4,10	164	3,27	131	2,45	98
4,90	196	4,07	163	3,25	130	2,42	97
4,88	195	4,05	162	3,22	129	2,40	96
4,85	194	4,02	161	3,20	128	2,37	95
4,83	193	4,00	160	3,17	127	2,35	94
4,80	192	3,98	159	3,15	126	2,32	93
4,77	191	3,95	158	3,12	125	2,30	92
4,75	190	3,92	157	3,10	124	2,27	91
4,73	189	3,90	156	3,07	123	2,25	90
4,70	188	3,87	155	3,05	122	2,22	89
4,68	187	3,85	154	3,02	121	2,20	88
4,65	186	3,82	153	3,00	120	2,18	87
4,63	185	3,80	152	2,97	119	2,17	86
4,60	184	3,77	151	2,95	118	2,15	85
4,58	183	3,75	150	2,92	117	2,10	84
4,55	182	3,72	149	2,90	116	2,07	83
4,53	181	3,70	148	2,87	115	2,05	82
4,50	180	3,67	147	2,85	114	2,02	81
4,48	179	3,65	146	2,82	113	2,00	80
4,45	178	3,62	145	2,80	112	1,97	79
4,43	177	3,60	144	2,77	111	1,95	78

4,42	176	3,57	143	2,75	110	1,92	77
4,38	175	3,55	142	2,72	109	1,90	76
4,4	174	3,52	141	2,70	108	1,87	75
4,32	173	3,50	140	2,67	107	1,85	74
4,30	172	3,47	139	2,65	106	1,82	73
4,28	171	3,45	138	2,62	105	1,8	72
4,25	170	3,42	137	2,60	104	1,77	71
4,22	169	3,40	136	2,57	103	1,75	70
4,20	168	3,37	135	2,55	102	1,72	69

Підсумкова модульна оцінка виставляється студентам, які повністю виконали програму дисципліни, відпрацювали пропущені заняття і отримали за поточну успішність **не менше 120** балів.

Підсумкова оцінка обчислюється, як сума балів поточної успішності та індивідуальної роботи студента (у разі виконання).

Отримана на основі національних оцінок рейтингова оцінка в балах ECTS (200 балів) переводиться у європейські оцінки ECTS (A, B, C, D, FX, F) (Табл. 1 - 6).

У випадку, коли студент не встигає відпрацювати пропущені заняття з поважної причини до останньої навчальної практики, він відпрацьовує їх на останньому занятті навчальної практики за спеціальним дозволом завідуючого відділення.

Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями.

Загальна кількість балів Модулю не повинна перевищувати 200 балів.

12. Навчально-методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Робоча навчальна програма
2. Навчально-методичне забезпечення:
3. Підручники, посібники (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
4. План конспект лекції (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
5. Методичні вказівки до навчальної практики під керівництвом викладача (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
6. Методичні рекомендації СПРС (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
 - Кейси тестових завдань (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE) для поточного оцінювання знань
 - Електронний банк тестових завдань КРОК Б (www.MOODLE, у т. ч. книжний варіант у кожного студента)
 - Кейси клінічних ситуаційних завдань та проблемних ситуацій для поточного оцінювання знань (у т. ч. електронний варіант) та приклади розв'язування типових задач
 - Клінічні ситуаційні та тестові завдання (типові та нетипові) для поточного контролю
 - Кейси алгоритмів практичних дій з виконання практичних навичок згідно протоколів практичної діяльності медсестри (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
 - Індивідуальні завдання (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
 - Робочі зошити
 - Опорні конспекти лекцій
 - Комп'ютерні презентації, мультимедійні лекції (у т. ч. електронний варіант, www.MOODLE)
 - Ілюстративні матеріали
 - Навчальні таблиці, схеми
 - Методичні рекомендації «Сестринська історія хвороби»
 - Каталоги ресурсів

13. Перелік контрольних питань з дисципліни «Клінічне медсестринство у професійній патології»

1. Визначте профпатологію як клінічну дисципліну.
2. Вкажіть класифікацію професійних захворювань.
3. Визначте історичні відомості щодо розвитку професійної патології.
4. Охарактеризуйте основні принципи організації профпатологічної служби і структури професійної захворюваності в Україні.
5. Охарактеризуйте основні принципи медичної етики і питань медичної деонтології у професійній патології.
6. Поясніть особливості клінічного обстеження і діагностики професійних захворювань.
7. Вкажіть основні принципи організації та проведення попередніх і періодичних медичних оглядів працівників.
8. Обґрунтуйте основні заходи профілактики професійних отруень і захворювань.
9. Дайте характеристику основним принципам лікарсько-трудової експертизи при професійних захворюваннях, медичної та трудової реабілітації.
10. Визначте пневмоконіози: етіологія, патогенез, класифікація, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі виробництва підвищеного ризику впливу речовин, із розвитком пневмоконіозів.
11. Поясніть особливості діагностики силікозу: клінічна картина, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
12. Визначте коніотуберкульоз: патогенез, класифікація, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
13. Визначте силікатози (азбестоз, цементний пневмоконіоз): етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
14. Охарактеризуйте карбокониози (антракоз, графітоз): етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
15. Охарактеризуйте металоконози (сидероз, алюміноз): етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
16. Вкажіть основні особливості розвитку пневмокониозу електрозварювальників: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
17. Вкажіть основні особливості розвитку гіперчутливих пневмонітів: особливості клінічного перебігу, діагностика.
18. Вкажіть принципи діагностики вібраційної хвороби внаслідок дії локальної вібрації: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі підвищеного ризику впливу локальної вібрації.
19. Вкажіть принципи діагностики вібраційної хвороби внаслідок дії загальної вібрації: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі впливу загальної вібрації.
20. Проведіть аналіз застосування основних методів лабораторної та інструментальної діагностики вібраційної патології.
21. Визначте нейросенсорну приглухуватість: етіологія, патогенез, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

22. Поясніть механізми дії підвищеного тиску кисню середовища на організм при кесонній хворобі: клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
23. Поясніть механізми дії зниженого парціального тиску кисню у повітрі, що вдихається, на організм людини при висотній хворобі. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
24. Визначте механізми впливу електромагнітних хвиль радіочастот на організм людини. Основні клінічні синдроми, принципи лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі ризику впливу електромагнітного випромінювання.
25. Визначте механізми впливу лазерного випромінювання на організм людини. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі ризику впливу лазерного випромінювання.
26. Визначте професійні захворювання, спричинені впливом ультразвуку. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі впливу ультразвукового випромінювання.
27. Поясніть механізми дії умов виробничого середовища на працюючого: мікроклімат, вологість, температура, рух повітря. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
28. Визначте механізми дії перегрівання та переохолодження в умовах виробничого середовища. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
29. Складіть алгоритм невідкладної допомоги при непритомності унаслідок перегрівання організму в умовах виробничого середовища.
30. Складіть алгоритм невідкладної допомоги при переохолодженні, унаслідок дії низьких температур виробничого середовища.
31. Визначте основні професії, які належать до групи ризику щодо розвитку професійних захворювань опорно-рухового апарату.
32. Визначте основні клінічні форми професійних дискінезій. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
33. Проведіть диференційну діагностику професійних захворювань опорно-рухового апарату.
34. Дайте визначення хронічним міофіброзам. Вкажіть основні етіологічні фактори, особливості клінічної картини та перебігу, принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
35. Вкажіть основні етіологічні фактори розвитку бурситу. Особливості клінічної картини та перебігу, принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
36. Вкажіть основні етіологічні фактори розвитку періартриту плечового суглоба. Особливості клінічної картини та перебігу, принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
37. Вкажіть основні етіологічні фактори розвитку моно- та поліневропатії верхніх і нижніх кінцівок. Вегетативно-сенсорні радикулопатії та радикуломієлопатії. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
38. Класифікуйте професійні захворювання системи крові.

39. Визначте професійні інтоксикації бензолом, аміно- і нітросполуками. Основні галузі ризику впливу. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
40. Складіть алгоритм невідкладної допомоги при професійному отруєнні бензолом та аміно- і нітросполуками.
41. Поясніть механізм дії карбон оксиду (II) при отруєнні. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
42. Складіть алгоритм невідкладної допомоги при отруєнні карбон оксидом (II).
43. Поясніть механізм дії інтоксикації при отруєнні арсеном. Основні галузі ризику впливу. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
44. Вкажіть діагностичні критерії сатурнізму. Патогенез гематологічних порушень.
45. Вкажіть діагностичні критерії інтоксикації свинцем. Основні галузі ризику впливу. Механізм дії, клінічна картина, особливості перебігу, форми захворювання, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
46. Вкажіть основні діагностичні критерії сидероахрестичної анемії при свинцевій інтоксикації.
47. Охарактеризуйте основні принципи та методи лікування свинцевої інтоксикації, профілактичних заходів та експертизи працездатності.
48. Дайте характеристику сучасним уявленням про механізм дії токсико-хімічних агентів на розвиток патології бронхолегеневої системи. Класифікація гострих уражень органів дихання токсико-хімічної етіології. Механізм дії, клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
49. Складіть алгоритм надання невідкладної допомоги при гострому токсичному набряку легенів унаслідок дії токсико-хімічних агентів. Основні принципи профілактики ускладнень.
50. Складіть алгоритм надання невідкладної допомоги при професійній бронхіальній астмі унаслідок дії токсико-хімічних агентів. Загальна характеристика алергенів, які викликають професійну бронхіальну астму. Шляхи профілактики
51. Вкажіть клініко-хімічну характеристику гепатотропних речовин, патогенетичні особливості токсичного гепатиту. Клінічні форми, залежно від виду хімічного чинника. Основні принципи лікування, методи профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі виробництва підвищеного ризику впливу цих речовин.
52. Вкажіть клініко-хімічну характеристику нефротоксичних речовин, патогенетичні особливості токсичної нефропатії. Клінічні форми та особливості перебігу залежно від виду хімічного чинника. Основні принципи лікування, методи профілактики та експертизи працездатності. Основні галузі виробництва підвищеного ризику впливу цих речовин.
53. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні ртутт.. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
54. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні марганцем. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
55. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні тетраетилсвинцем. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.

56. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні сірковуглецем. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
57. Наведіть класифікацію пестицидів, основні галузі ризику впливу пестицидів.
58. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні хлорорганічними сполуками. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
59. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні фосфорорганічними сполуками. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
60. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні ртутьорганічними сполуками. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
61. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні арсеновмісними сполуками. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
62. Охарактеризуйте механізм розвитку інтоксикації при отруєнні похідними карбамінової кислоти. Основні галузі ризику впливу. Клінічна картина та особливості перебігу, основні принципи діагностики, лікування, профілактики та експертизи працездатності.
63. Складіть алгоритм невідкладної допомоги та застосування антидотної терапії при гострих професійних отруєннях.
64. Дайте характеристику професійним факторам, які викликають злоякісні новоутворення: хімічні, фізичні та біологічні.
65. Вкажіть основні виробничі процеси, що пов'язані з небезпекою розвитку злоякісних новоутворень. Основні клінічні варіанти професійних онкологічних захворювань.
66. Вкажіть особливості діагностики новоутворень професійної етіології. Основні принципи профілактики та сучасні аспекти лікування професійних новоутворень, лікарсько-трудова експертиза та медико-соціальна реабілітація

14. Перелік практичних навчочок

1. Аналізувати відомості санітарно-гігієнічної характеристики умов праці та професійного анамнезу хворого для визначення можливості розвитку професійного захворювання.
2. Проводити медсестринське клінічне обстеження пацієнта з метою виявлення в нього ознак можливого професійного захворювання.
3. Аналізувати механізм дії несприятливих факторів виробничого середовища, які викликали розвиток професійного захворювання.
4. Визначити у пацієнта наявність можливих супутніх непрофесійних хвороб (коморбідна патологія).
5. Провести диференційну діагностику між передбачуваним професійним та непрофесійними захворюваннями.
6. Визначити конкретні особливості перебігу конкретного професійного захворювання.
7. Проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів.

8. Вирішити питання щодо працездатності та працевлаштування хворого на основі особливостей клінічної картини, професії хворого та умов праці.
9. Розробляти плани попередніх і періодичних медичних оглядів працівників.
10. Проводити аналіз результатів періодичного медичного огляду і на його підставі планувати профілактичні заходи щодо покращення умов праці та зниження загальної і професійної захворюваності.
11. Скласти медсестринський план санітарно-освітньої роботи на підприємстві.
12. Проводити медсестринське клінічне обстеження хворого з метою виявлення у нього ознак можливого професійного захворювання, викликаного впливом промислових аерозолів, застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних досліджень.
13. Оцінити рентгенологічну картину, визначити характерні ознаки пневмоконіозу.
14. Аналізувати особливості результатів спірографії при пневмоконіозі.
15. Проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, викликаних впливом промислових аерозолів.
16. Вирішувати питання про працездатність і раціональне працевлаштування при професійних захворюваннях, викликаних впливом промислових аерозолів на основі клінічної картини захворювання, ступеня функціональних розладів, професії хворого, умов праці.
17. Скласти план медсестринського диспансерного спостереження за хворим із професійним захворюванням, викликаним впливом промислових аерозолів.
18. Аналізувати відомості санітарно-гігієнічної характеристики умов праці та професійний анамнез хворого для визначення основних фізичних несприятливих чинників розвитку вібраційної хвороби.
19. Визначити особливості перебігу вібраційної хвороби, залежно від виду вібрації.
20. Проводити медсестринське клінічне обстеження пацієнта з метою виявлення у нього ознак можливого професійного захворювання, викликаного дією фізичних факторів, застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних досліджень.
21. Аналізувати результати інструментальних методів дослідження: палестезіометрії, капіляроскопії, аудіометрії.
22. Проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів, викликаних дією фізичних факторів.
23. Вирішувати питання про працездатність і раціональне працевлаштування при професійних захворюваннях, викликаних дією фізичних факторів, на основі клінічної картини захворювання, ступеня функціональних розладів, професії хворого, умов праці.
24. Скласти план медсестринського диспансерного спостереження за хворим із професійним захворюванням, викликаним дією фізичних факторів.
25. Визначити основні шкідливі фактори виробничого середовища, які викликають захворювання, пов'язані з фізичним навантаженням та перенапруженням окремих органів і систем.
26. Проводити медсестринське клінічне обстеження пацієнта з метою виявлення у нього ознак можливого професійного захворювання, викликаного впливом фізичного навантаження та перенапруження окремих органів і систем, застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних досліджень.
27. Оцінювати результати лабораторних та інструментальних досліджень щодо діагностики цих захворювань.
28. Здійснювати диференційну діагностику між передбачуваним професійним та непрофесійними захворюваннями.
29. Проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів,

викликаних впливом фізичного навантаження та перенапруження окремих органів і систем.

30. Вирішувати питання про працездатність і раціональне працевлаштування при професійних захворюваннях, викликаних впливом фізичного навантаження та перенапруження окремих органів і систем на основі клінічної картини захворювання, ступеня функціональних розладів, професії хворого, умов праці.

31. Складати план медсестринського диспансерного спостереження за хворим із професійним захворюванням, викликаним впливом фізичного навантаження та перенапруження окремих органів і систем.

32. Проводити медсестринське клінічне обстеження пацієнта з метою виявлення у нього ознак можливого професійного захворювання, викликаного впливом хімічних факторів, застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних досліджень.

33. Оцінювати вміст токсичних речовин у біологічних середовищах: ртуті, свинцю у сечі, карбокси- та метгемоглобіну у крові.

34. Проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів при професійних захворюваннях, викликаних впливом хімічних факторів.

35. Володіти методами антидотної терапії при професійних отруєннях.

36. Вирішувати питання про працездатність і раціональне працевлаштування при професійних захворюваннях, викликаних впливом хімічних факторів на основі клінічної картини захворювання, ступеня функціональних розладів, професії хворого, умов праці.

37. Складати план медсестринського диспансерного спостереження за хворим із професійним захворюванням, викликаним впливом хімічних факторів.

38. Аналізувати механізм дії несприятливих факторів виробничого середовища, які можуть бути чинниками розвитку професійного захворювання.

39. Проводити медсестринське клінічне обстеження пацієнта з метою виявлення у нього ознак можливого токсичного ураження органів дихання, гепатобіліарної, сечовидільної, нервової систем професійного генезу.

40. Вміти інтерпретувати результати клінічних, біохімічних та інструментальних методів дослідження.

41. Оцінювати вміст токсичних речовин у біологічних середовищах.

42. Визначати ступінь та стійкість порушень органів дихання, гепатобіліарної, сечовидільної, нервової систем із метою обґрунтування діагнозу.

43. Проводити медсестринський процес та здійснювати сестринські втручання згідно плану лікування, індивідуальних профілактичних та реабілітаційних заходів на основі клінічної картини захворювання, ступеня функціональних розладів органів та систем.

44. Проводити медсестринське клінічне обстеження хворого з метою виявлення у нього ознак можливого професійного захворювання, викликаного впливом хімічних речовин, які застосовують у сільськогосподарській галузі (фосфорорганічних, хлорорганічних, ртутьвмісних та ін.), застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних досліджень.

45. Трактувати результати лабораторних та інструментальних методів дослідження при інтоксикаціях сільськогосподарськими отрутохімікатами.

46. Володіти методами антидотної терапії при інтоксикаціях отрутохімікатами.

47. Проводити медсестринське клінічне обстеження хворого з метою виявлення у нього ознак можливого професійного алергічного захворювання, застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних, алергологічних досліджень.

48. Трактувати результати алергологічних проб.

49. Уміти застосовувати сучасні принципи лікування алергічного стану професійного генезу.

50. Аналізувати механізм можливої дії несприятливих факторів виробничого середовища, які викликали розвиток онкологічної патології професійного характеру.

51. Проводити медсестринське клінічне обстеження пацієнта з метою виявлення у нього ознак можливого онкологічного захворювання професійного генезу, застосовуючи при цьому результати лабораторних та інструментальних досліджень.

52. Скласти план медико-соціальних та реабілітаційних заходів щодо пацієнтів із онкологічними хворобами професійної етіології.

15. Перелік інформаційних джерел

Перелік літератури:

1. Капустник В.А., Костюк І.Ф. Професійні хвороби. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. - с.468.

2. Кузів П.П. Професійні хвороби. Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. - с.296.

3. Коломоєць, М.Ю., Хухліна О.С. Професійні хвороби. К.: Здоров'я, 2004. - с.628

4. Маленький В.П. Професійні хвороби. Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. - с.336.

5. Трайхенберг И.М. Книга о ядах и отравлениях: Очерки токсикологии. К.: Наукова думка, 2000. - с.386.

6. Басанець А.В. Хронічні професійні захворювання бронхолегеневої системи. Журнал практичного лікаря, 2000, №3. С.11—18.

7. Фегада М.С., Ванівський М.М., Гайдучок Г.Г. Невідкладна медична допомога при гострих та інших отруєннях. — 2-е вид., допов. — Львів: Сподом, 2003. - с.142.

Електронні ресурси:

1. Державна установа «Інститут медицини праці Академії медичних наук України» [Електронний ресурс] – режим доступу <https://www.umj.com.ua/article/organization/institut-mediciny-truda-amn-ukrainy>

2. Про затвердження переліку професійних захворювань. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1662-2000-%D0%BF>

3. Про Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, в установах і організаціях [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/go/623-93-%D0%BF>

4. Про затвердження Інструкції про застосування переліку професійних захворювань. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0068-01>

5. «Протоколи медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом і виконання основних медичних процедур та маніпуляцій (наказ №460 МОЗУ від 01.06.2013р.). URL. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0460282-13>

6. Мультимедійне забезпечення лекцій та семінарських занять.

7. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (ст. 16). [Електронний ресурс] – режим доступу http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html.

8. Наказ МОН України від 05.12.18р. № 1344. «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 223 «Медсестринство» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти». [Електронний ресурс] – режим доступу <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/223-medsestrinstvo-bakalavr.pdf>.

9. Наказ МОЗ України від 01.06.2013 р. «Про затвердження протоколів медичної сестри (фельдшера, акушерки) з догляду за пацієнтом та виконання основних медичних процедур та маніпуляцій». [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0460282-13>.

10. Реєстр медико-технологічних документів. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://dec.gov.ua/mtd/home/>

11. Галузеві стандарти та клінічні настанови. [Електронний ресурс] – режим доступу https://dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/

12. Пропедевтика внутрішніх хвороб з доглядом за терапевтичними хворими / За заг. ред. д.м.н., проф. А.В.Єпішина. – ТернопільУкрмедкнига, - 2003. – 467 С. [Електронний ресурс] – режим доступу http://kingmed.info/knigi/Vnutrennie_bolezni/book_67/Propedevtika_vnytrishnih_hvorob_z_dogladom_za_terapevtichnimi_hvorimi-Epishin_AV-2001-djvu.

13. Внутрішня медицина – Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс] – режим доступу https://pidruchniki.com/77840/meditsina/vnutrishnya_meditsina.

14. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті. Навчальний посібник / Маліков М.В., Богдановська Н.В., Святий А.В. Запорізький національний університет – Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/Malikov-M.-V.-ta-inshi-Funktsionalna-diagnostika-u-FV-i-sporti.pdf>

15. Пропедевтика внутрішньої медицини. Навчально-методичний посібник до практичних занять та самостійної роботи студентів з внутрішньої медицини. Запорізький державний медичний університет, кафедра загальної практики-сімейної медицини та внутрішніх хвороб – Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс] – режим доступу http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/1060/1/15Pos_Prop_VN_2kurs_stom.pdf

16. Основи діагностики, лікування, та профілактики основних хвороб органів дихання. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, Запорізький державний медичний університет, кафедра внутрішніх хвороб №1 – Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс] – режим доступу http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/2227/3/16Osnovy%20diahn_lik_prof_osn_khvorob%20orhaniv%20dykhannia.pdf

17. Електрокардіографія. Функціональні ЕКГ проби. Добове моніторування артеріального тиску. Холтеровське моніторування ЕКГ. Аналіз варіабельності серцевого ритму (BCP). Функціональна діагностика в пульмонології. Навчально-методичний посібник з функціональної діагностики для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, Запорізький державний медичний університет, кафедра внутрішніх хвороб №2 – Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс] – режим доступу http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/1318/1/15Funktsional_diahn_ukr_1.pdf

18. Методи променевої діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, Запорізький державний медичний університет, кафедра урології, променевої діагностики і терапії – Навчальні матеріали онлайн. [Електронний ресурс] – режим доступу <http://dspace.zsmu.edu.ua/handle/123456789/8023>

19. Клінічне медсестринство у професійній патології. І.Ф.Костюк, В.А.Капустник Підручник. [Електронний ресурс] – режим доступу <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/580/3/Profhvoroby.pdf>

20. Збірник тестів з професійних хвороб. За ред. Ткачишина В.С.. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://studfile.net/preview/1554613/page:3/>

21. Про затвердження гігієнічного нормативу "Перелік речовин, продуктів, виробничих процесів, побутових та природних факторів, канцерогенних для людини". [Електронний ресурс] – режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-06>

22. Канцерогенез, канцерогени, принципи класифікації канцерогенних речовин. [Електронний ресурс] – режим доступу <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/ecology/21245/>